

LUP (400) *sb m*

sg *N* łup (25). ◇ *G* łupu (52). ◇ *D* łupowi (3) *BibRadz*, *BielKron*, *MWilKHist*, łupu (1) *Leop*. ◇ *A* łup (75). ◇ *I* łupem (39); -em (1), -(e)m (38). ◇ *L* łupie (3). ◇ *pl N* łupy (12). ◇ *G* łupów (55), -ów (2), -(o)w (53.) ◇ *D* łupom (4); -om (1), -(o)m (3). ◇ *A* łupy (98). ◇ *I* łupy (11), łupami (15); łupy *Leop* (2), *BibRadz* (2), *BielKron*, *Mącz*, *BiałKat*, *KochJez*, *KochFr*; łupy : łupami *StryjKron* (2 : 15); -ami (14), -ami (1). ◇ *L* łupi(e)ch (5) *RejRozpr*, *GliczKsiąż*, *RejZwierz*, *BibRadz*, *RejZwierc*, łupach *StryjKron* (2).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

1. *Grabież, rabunek; grassatio, raptum Mącz; praeda, rapina Calag* (85) : Iużem sie teraz dowiedział iżes ty z niektorimi lotrzyki rzekę Eufraten łupem odzierzał, á ziemię naszą kradnieš *BielŻyw* 150; Około też tego czasu Thatarzy Węgierką ziemię mieczem j łupem barzo śkarali [*caedibus et spoliis* [...] *vastaverunt*] *MiechGlab* 34; [Tatarzy] bez łupu nigdy nie żywą [*sine spoliis vivunt*]. *MiechGlab* 35, 74; *RejZwierz* 13, 45; zebráło sie ich [*ludzi pospolitych*] ná 40 tyśięcy dla łupu y śwey woley wiele śláchty y duchowieńśtwá poráziwśly pobili *BielKron* 202v; *Raptum*, Łápániná/ łup. *Mącz* 346a, 317c; *OrzQuin* C4; *BielSat* M4v; *WierKróc* B; gdy się ná woynę gotuiecie/ niegotuyćie się iáko ná łup domowy [*non ad praedam domesticam*] *ModrzBaz* 109; Kłedy Alexánder Król Mácedońki wziął przez moc Tebás/ żołnierze [!] zárásem do łupu śye rzucili. *KochWz* 140; *BielSjem* 35; *Praedaceus* – Czo złupuieśt. *Calep* 831a; *GórnTroas* 9; á zátym do kupy/ Zbierśćie się á przypádzćie ná Pogáńskie łupy. *CzahTr* E4v.

łup kogo (3), *czego* (o terytorium) (1): *RejPos* 172v; Pewna tedy rzecz ieśt/ iż iáłmużná ośtátki grzechów zgłáda: gdy zmiłóści Chrześćiańskiey pochodzi: á nie idzie z łupów ludzi v bogich *BiałKat* 171; *RejZwierc* 186; A Litwá z Ruśłaki nie przełtáwáiac ná łupach y piwślym zburzeniu Mázowśła/ znowu ná drugi rok do Mázowśła opłákánego wtárgnęli *StryjKron* 335.

W połączeniach szeregowych (8): Ten wyiechawśly z Hispanijey wśzytkę Afrykę zburzył, mieczem, ogniem y łupem [*ferro, flamma, rapinis crudelissime devastavit.*] *MiechGlab* 47; *Diar* 67; *Mącz* 148d; *OrzQuin* Zv; wśzędy pełno zbrodni rozmáitych/ śtrzelánia zábiiánia/ gwałtow/ łupow/ y czego inego *GórnRozm* A3v; Nie było w mym domu dárów/ Ani łupu/ lichwy/ czárów. Vítá fałśzu nie mówiły/ Ręce gwałtu nie czyniły *KochMRot* By; *SarnStat* 1076, 1100.

W charakterystycznych połączeniach: łupem odzierzeć, skorać, zburzyć, wziąć; do łupu się rzucić; przypędzić na łupy.

Zwroty: »łupem, na łupiech się bawić« [*szyk zmienny*] (3:1): Lecz sie bawimy ná łupiech Wiele naszą włęga w trupiech Y wyliczáć máło trzebá Co tego próżnego chlebá *RejRozpr* F3v; A ták vćiekli wśzytcy z Peśztu/ okrom trochę Hufarzow/ ktorzy sie łupem bawili/ bo tám było dofyć kupieckich pieniędzy *BielKron* 313, 245, 248v.

»na łup jechać« [*szyk zmienny*] (2): Ile kolwie kroć Thatarzy Zawolfei w naszą śtrony ná łup iadą [*in terras nostras spoliatum ire vadunt*]: the wśzytkie rzeki przereczóno przebywaią bez żadnego przewozu *MiechGlab* 26; *RejPos* 172v.

»(po-, roz)dać, (po-, wy)dan(y) na łup« = *esse in spolia PolAnt* [*szyk zmienny*] (5:5): *BibRadz Ier* 50/10; Był potym [*Olbrycht*] y z ziemię wywołan od rády Cefárskiey/ y dan ná wolne łupy káżdemu

BielKron 237v; [*Skanderbeg*] namioty Tureckie rycerftwu ná łup rozdał. *BielKron* 256v, 233v, 235; *RejZwierc* 40v, 258v; á przetołz ciągniemy przeciw nim/ áby byli podáni ná łup wšytkiemu woýłku twemu [*et erunt in cibum universo exercitui tuo*] Pánie Holofernne *BudBib Iud* 6/1 [5/26]; *StryjKron* 170; Márius y Cynná Rzymiánie bogáthłzych dobrá ná łup połpołftwu dáli. *Phil* S.

»na łup się wdać« (1): Skarb włafny łprofnym zbytkiem łtráciwłzy/ wnet zá tym/ Ná łup łie wdał/ morduiąc gdzie czuł o bogáтым. *StryjKron* 51.

»łupem ży(wi)ć (się), być żywym« = *praeda vivere Miech* [szyk zmienny] (6:1): *MiechGlab* 23, 36, 41; Sámi mężowie [z *ludu hiszpańskiego*] zbroiá á łupem żywą/ w mełtwie łie kocháią *BielKron* 280v, 296v, 436v; Mowili drudzy/ łtoiąc nád złodzieýłskim trupem: Otož tobie niecnoto/ coš żył náłzym łupem. *KlonWor* 25.

Szeregi: »łup, (a, albo) drapiestwo« = *praeda, rapina Calag* (3): *MiechGlab* 23; *Castae manus*, Ręce żadnego łupu á drapiestwá niewinne. *Mącz* 40c; *Calag* 386b. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 3 r.*]

»łup i krzywda« (1): wiele ich ták woynę wiedzie/ iż [...] z łupu y krzywd [*praedis ac iniuriis*] ludzkich pożytek łobie czynią bárzo wielki. *ModrzBaz* 117.

»łup a łotrostwo« (1): Ci wšytcy [*Tatarowie*] łupem á łotrołtwem żywą *BielKron* 296v.

»łup a mordowanie« (1): Mógl był každy przełpiecznie poładzić Páwłá s. gdy iechał do Dámáłzku/ iż iechał ná łup á ná mordowanie ludzi niewinnych: á on wnet miáłto opráwce słał łie káznodzyeią. *RejPos* 172v.

»łup a rozdrapanie« (1): á nákoniec kołcioły ony zacne ich [*przodków naszych*]/ y wšytki łwiátołci ich/ bywály dla tego [*wzgardzenia głosu pańskiego*] okrutnie wydawáne ná łrogi łup á ná rozdrapanie nieprzyaciółom ich *RejZwierc* 258v.

»łup a rozszarpanie« (1): A nákoniec y oney łkrzyni ktorá im był dał miáłto przymierza/ w ktorey było przykazanie iego/ [...] nigdy przepułzczáć nie raczył/ á wšytko ná łup á ná łrogi rozłzárpanie dopułzczáć raczył. *RejZwierc* 257v.

»złodziejstwo albo łup« = *furtum vel spolium JanStat* (4): Trzykroć w złodzieýłtwie áłbo łupie ználeiony, przeczeci łeft. *SarnStat* 701, 702 [2 r.], 703.

Przen: bibl. Zagłada, przeładowanie, niewola (18) :

W połączeniach szeregowych (2): Abowiemci zátkáli wšy łwe przed rołkazaniem twoim/ á przetožes nas dał w łup/ w niewołftwo/ ná łmierć [*dedisti nos in direptionem et captivitatem et mortem*]/ y w łromothne obmowíłká/ onym wšytkim miedzy ktoremi łeftelmy rozprołzeni. *BibRadz Tob* 3/4; *BudBib 3.Esdr* 8/75[78].

Zwrot: »(po-, wy)da(wa)ć (a. podany, a. wydany) na łup, do łupu, ku łupowi, w łup« = *dare in direptionem a. in praedam PolAnt* [szyk zmienny] (14:1:1:1): Abowiem gdy łie kiedy nam łrefiła łrogóć niełálki twoiey/ tedyš nas wydał ná łup nieprzyaciółom náłłem/ á bylich my [!] podobni ku owcam ktore wiodą do iátek *RejPs* 66, 111v, 184v; á dla tegož oycowie náłzy byli podáni pod miecz y ná łup/ á poległi przed nieprzyacióły łwemi w łrogiy porazce. *BibRadz Iudith* 8/12, *Deut* 1/39, 31/17, *Ps* 76/5, *Is* 59/15, *Ez* 34/8, *Tob* 3/4; *RejAp* 170; *RejZwierc* 56, 257, 258; *BudBib 3.Esdr* 8/75[78], *4.Esdr* 2/6, *Iudith* 9/3.

Szeregi: »łup, niewola« (1): Zony ich podáeś ná łup [*et dedisti mulieres eorum in praedam*]/ á corki ich w niewolą *BudBib Iudith* 9/3.

»łup a rozdrapanie« (1): [*Bóg*] dał [*grzeszników*] ná łup á ná rozdrapanie pogánom á ludziom złościwym *RejAp* 170.

»łup a roztargnienie« (2): dla złości ich/ á iż odstąpili od Pána Bogá fwego/ dopuźczał ich ná łup á ná roftárgnienie ich nieprzyjaciódom ich *RejZwierc* 258, 258.

a. Lowy, polowanie (wyłącznie w użyciach o charakterze porównań): *praeda Vulg* (4) : Romulus á Remus kthore wilycá chowáła/ też yedno po polach á woynach [*chodzili*]/ yákoby wilcy po łupiech. *GliczKsiąż* D4; thym zázwždy trudniey poznác to dzieciátko [*Chrystusa*]/ [...] ktorzy vdáli myfli swoie/ áby tu tylko iáko Orłowie rościągáli fkrzydła swoie/ á zá ostryli[!] iáko ná łup páznogcie swoie. *RejPos* 57v.

Zwrot: bibl. »jako lew gotowy (być) ku łupu, na łup« = *sicut leo paratus ad praedam Vulg* (1:1): Pochwyćili mie iako lew gotowy na łup á iako lwięta w tajemney fie iaskini taiące. *WróbŻółt* 16/12; *Leop Ps* 16/12.

b. bibl. O rzeczach niematerialnych; przywłaszczenie sobie cudzej godności (7) :

Zwroty: »mieć za łup« (1): Nie miał sobie Chrifus zá łup/ álbo zá wydárek/ choćby fię rownał Bogu. *BudNT Kk3*.

»łupem wziąć« (1): Gdi był Kriřtus w formie álbo w Máieřtacie Bożym nie łupem álbo gwałtem wziął to że ieřt rowny Bogu [*non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo Vulg Philipp* 2/6]/ ále fie řam vniżył/ [...] gdy fie řtał ná podobieńřtwo człowieká. *SarnUzn* F4v.

Szeregi: »łup albo gwałt« (1): *SarnUzn* F4v cf »łupem wziąć«.

»łup albo wydarek« (1): *BudNT Kk3* cf »mieć za łup«.

2. Rzeczy, które się zdobywa przemocą lub rabunkiem; zdobyc (wojenna); to, co pochodzi z łupiestwa; praeda, spolium Mącz, Calep, Cn; peculium Mącz, Cn; exuviae Calep, Cn; manubiae, rapina Mącz; praemium Cn (309) : *KłosAlg* D2; Letabor ego řuper eloquia tua řicut qui inuenit řpolia multa Będę fie iá radował nad przykazaniem twoim/ iako ten ktori nalazł łupy wielkie. Iako ten czuř raduie fie ktori nalazł łupy czus wygrawřzy na walce. *WróbŻółt* 118/162; *LibMal* 1546/112v; Iakom ya nyerosbył ych bratha rodzonego Iana myebieszczika navolney drodze [...] anym lwpv od nyego wssyal tho iesth řsyekyery, řyekierky wloczynyey y dwdziesthw gr. wobyczał lwpw any thego przisoby mam *ZapWar* 1546 nr 2648; Gdyż do tego pářtwiská wiecháli/ á łup niezliczony wiedli/ zářtąpił im Teozellus kthory [...] wiele ich poraził *HistAl* B8; Vrzrałem między inemi łupy płařćż Kármázyowy [*vidi autern inter spolia pallium coccineum*] przewyborny/ y dwieřće [!] řyklow řrebrá *Leop Ios* 7/21, 2.*Mach* 8/31; Niechayże was nie zdeymuie chuć ku łupom [*non concupiscatis spolia*]/ ábowiemci ieřćże mamy přećiw řobie woynę. *BibRadz* 1.*Mach* 4/17, *Gen* 14 arg, *Deut* 13/16, 1.*Reg* 15/19, 30/22, 26 (10); [*Żydz* *Arada*] zabili y miářthá zniřćzyli/ á łup ku Bożey řłużbie obroćili *BielKron* 42; Turcy byli dobrej nádzieie ráduiąc fie łupowi *BielKron* 249v, 11v, 55, 68 [2 r.], 165v, 336 (10); Triumphus castrensis, Castrense peculium, Lup ná woynie nábyty. *Mącz* 40b; Fraudator praede, Pozbáwiciel lupu ten który řobie wřziřtek lup priwlařćził. *Mącz* 136b, 36a, 187b, 209b, 264a [2 r.], 317b (11); *BudBib* 1.*Mach* 10/87; *WierKróc* A2 [2 r.]; Ia záprawdę tákie ořzuřty/ rářřzey bym

łupieżcami niżli kupcami názwał/ á ten ich towar łupem [*praedamque, quam faciunt, verius quam mercaturam appellaverim*]. *ModrzBaz* 34v, 114; Niewiáfty y Dziateczki iáko trzodę do Litwy z łupami wygnáli. *StryjKron* 320; Nálzým szło o oyczyźnę [!] á o łupy onym [*Węgrom*]/ Siekli fię wzyfcy fpołnie fercem zápalonym. *StryjKron* 537, 156 [2 r.], 235, 250, 315, 350 (17); *KochJez* B2; *KochFr* 45, 46; Exuviae – Zwleczone szaty zmeprzica cziół [!], łup. *Calep* 401b, 831a, 1000a; *SkarKaz* 84a; *KlonWor* 17.

łup z kogo, z czego (3): Lupy z oney kráiny. *BibRadz Num* 31 arg; *BielKron* 67v; *Mącz* 265b.

łup w czym [= z kogo, z czego] (1): Bo woýfká poráziwšy poimał lámego/ Ták w ludzyech doštał łupu/ ták w fkárbiech wielkiego. *PaprpPan* Gg4.

łup czyj [w tym: pron poss (17), ai (13), G sb (6)] [= na kim zdobyty, komu zabrany] (36): *HistAl* F7v; *Leop Ios* 11/14, 1.*Mach* 5/22, 28, 10/84; Oto bądźcie vczeńniki błogofławieńftwá z łupow nieprzyiaćioł Páńfkich. *BibRadz* 1.*Reg* 30/26, *Iudic* 14/19, 2.*Reg* 8/12, *Sap* 10/20; [*Aleksander*] dobył Perfypolim głowy wšytkiey Perfyey/ gdzye tam były łupy wšytkiego fwiátá/ ktorzych nánošili Perfowie *BielKron* 125, 31, 171, 345v; *Mącz* 122a; Támże Pan rofkazał iáko ony łupy miáltá onego miály być fzáfowany wedle woley iego. *RejPos* 217v, 15, 46, 77, 104v; óni zášię iáko zwycięźce/ ciefzyli się z łupy Egyptfkimi *BialKat* 63v; áno iuż nieprzyiaciel náciefzywšy fie nád námi rofkofzuie fobie w onych łupiech náfzych. *RejZwierc* 261v, 200v; *BudBib* 2.*Par* 20/25, 1.*Mach* 9/40, *Ez* 29/19, *Iudith* 9/3[4]; *KochPs* 121, 171; á Cefarz on fšpital/ z łupow Afyryyfkich ozdobił *SkarŻyw* 593, 593; *StryjKron* 411, 477, 537; *KochJez* A2v; Krwáwy Niepr płynął/ miecąc ná óftrowy Moškiewfkie łupy/ y pobité głowy. *KochPieś* 15; *KlonWor* 25.

łup czyj [w tym: pron poss (4), ai (1)] = przez kogo zdobyty (5): iedno profzę nádaycie mi klenotow złotych z łupu wálzego. *BielKron* 50v; A będą fie wefelić przed tobą/ [...] iáko fie ráduiá boiowniczy nábrawšy pożythkow gdy dzyełá łupy fwoye *RejPos* 15; *RejZwierc* 186; *MycPrz* II A4v; *PaprpPan* A3v.

W połączeniach szeregowych (16): *BibRadz Num* 31/12; Oppidum militibus diripiendum dedit, Pozwolił żołnierftwu miáltteczká wylupić/ to yeft/ wšifstek plón/ łup korzyść ku ich pożytku obróćć. *Mącz* 346c, 346a; *RejZwierc* 200v; [*Russacy z Litwą*] z wielkością niezliczoną więźniow/ dobytku/ ftad/ y inšzych rozmáitych łupow wzdobyczą obćiążeni/ [...] wroćili fię bez odporu do fwych ftron. *StryjKron* 335, 235, 350, 370, 375, 406 (12).

W porównaniu (1): Kochánkowie moi chodźili [!] po drogách przykrych/ á zábráni fą od nieprzyiaćioł iáko trzody zá łup pobráne [*sublati sunt sicut grex direptos ab inimicis*]. *BibRadz Bar* 4/25[26].

W przeciwstawieniu: »dobrodziejstwo ... łup« (1): Daru iakiż kolwiek ieft gdy bywa niewdzięźny niepocztyay go za dobredziejftwo, ale za łup. *BielŻyw* 128.

W charakterystycznych połączeniach: *łup(y) gromadzić, naleźć* (2), *nieść, odbić* (5), *odgromić, (od)nosić (znosić)* (5), *(wy)wieść* (4); *łupu nabawić; radować się łupowi; poczytać za łup; łupem (się) obćiążyć* (2), *ozdobić; rozkoszować w łupiech; łup bogaty, dobyty, drogi, niezliczony, obfity, odbity, okfity, wielki* (19); *łupem obćiążony, obdarzony, przyodziany; łakomy na łup*.

Zwroty: »dostać łupu; łup dostany« = *praedam potiri Modrz* [*szyk zmienny*] (4:1): Manubiae manubiorum, Lup z nieprzyiacielów doštány *Mącz* 209b; *BibRadz* 3.*Esdr* 4/5; Cyrus Perfki Krol/

gdy poraził Afsyryany/ dostawży łupu y wżytkich rzeczy do żywności potrzebnych/ nie dopuścił żołnierzom swoim rołkołżnych łtołow *ModrzBaz* 113v; *PaprPan* Gg4; *StryjKron* 772.

»[co] mieć za łup« (1): Syny twoje więźniami powiodą/ á plát twoy zá łup będą mieć [*in praedam habebunt*] *Leop* 4.*Esdr* 15/62.

»(na-, od(e)-, po-, z- itp.)b(ie)rać łupy, (z) łupu (a. (ile) łupow)« = *accipere spolia Vulg, PolAnt; spolia referre Miech; auferre a. detrahere spolia, asportare a. tangere praedas Vulg; expoliare, praedari, spolia capere a. congregare a. exuere PolAnt* [szyk zmienny] (34:9): *ZapWar* 1524 nr 2193; [książęta ruskie] iednak tam nie zołtali ale nabrawżi łupu zafię fie do fwey ziemie wrocili. *MiechGlab* 51, 13; Ták fie kocha w fłowyech thwoich me ferce vbogye/ Práwye yáko rycerz kthory byerze łupy drogye *LubPs* cc, hh; Przyciągnął pothym Iofáffáth/ á wśyftek lud fnim zbierać łupy z vmártych [*ad detrahenda spolia mortuorum*] *Leop* 2.*Par* 20/25, 2.*Par* 14/14, 20/25, *Esth* 9/10, *Is* 10/6, 1.*Mach* 5/22 (9); *BibRadz* *Deut* 13/17, *Num* 31/12, 1.*Reg* 15/21, I 308a *marg*, *Ez* 38/12 (11); Wiele ludzi pobrawży y innych łupow Rułkich/ łam Iárołław ledwie vćiekł. *BielKron* 345v, 320; *RejZwierc* 200v; *BudBib* 2.*Par* 20/25 [2 r.], 1.*Mach* 1/37, 5/28, 35, 9/40, 10/84; Pomniłz gdyś w oney bitwie leżał miedzy trupy/ Ránny á infzy biorą z nieprzyaciół łupy. *PaprPan* Bv; *StryjKron* 135, 406, 497, 502, 517, 687; *KlonWor* 10.

»(od-, wy)ciągnąć z łupami, łupy, łupem« [szyk zmienny] (3:1:1): A fkoro Miłtrz Prułki odciągnął z łupami/ wnet zarázem zdrugiey ftrony Miłtrzá Liłlantłkiego woylko do Zmodzi wtárgnęło *StryjKron* 502, 195, 335, 617, 777.

»łup(y), [ile] łupow (a. łupu) (roz-, wy)da(wa)ć« = *praedarn largiri Mącz* [szyk zmienny] (5:4): koniá też bucifala y wżytek ftroy Alexandrow y wżytki łupy tych ktorzy będą poimáni/ wáżem u [!] zaftępowi y wam wydamy. *HistAl* F7v; Biłkup dał fwemu rycerłtwu połowicę łupu wżytkiego okrom dział *BielKron* 215; Gdzie Turek kráinę ktorą połiędzie/ wżytek łup da rycerłtwu *BielKron* 261v, 43, 60, 146v; *Mącz* 237d; *StryjKron* 170; *Phil* H2.

»łup(y) (od-, po-, roz)dzielić, puścić (a. podać) w (rowny) dział; łupem się (roz)dzielić; rozdział (a. rozdzielenie) łupow; łupy rozdzielne« = *dividere spolia Vulg, PolAnt; dividere praedam Vulg* [szyk zmienny] (17:2;3;4:1): złodzieie gdyby łupem nie [prawiedliwię [!] fie dzielili, wnet by od towazriłzow[!] żbici [!] byli, abo odnich opułzczeni [!]. *BielŻyw* 119, 148; *WróbŻołt* 67/13; *LubPs* hh, hhv; A wśyftek łup tych miał y bydło rozdzielili miedzy fie fynowie Ifráelłcy *Leop* *Ios* 11/14, *Iudic* 5/30, *Is* 9/3, 2.*Mach* 8/28; *BibRadz* 2.*Mach* 8/28, 30; Po zborzeniu miáftá Illium y rozdziale łupow/ odciągnęli Grekowie od niego do swoich okrętow *BielKron* 60, 47v, 57 [2 r.], 60 [2 r.], 68; *Malignitas praedae partitae, cui opponitur Prodigia largitio*, Nie wierne/ łákome rozdzielenie łupów. *Mącz* 205d; *RejPos* 15 [2 r.] 77, 104v; *BielSpr* 68; Zony ich podátes ná łup/ á corki ich w niewołą/ á wżytki łupy ich wdział miłym fynom twoim [*et dedisti omnia spolia eorum in divisionem filiorum dilectorum*] *BudBib* *Iudith* 9/3 [4]; *SkarŻyw* 560; *KochPieś* 37.

»łupy odnieść« (1): z ktorey wypráwy Litwá wielkie korzyści y łupy odniołá. *StryjKron* 752.

»wojować z łupow [= *ze względu na łupy*]« (1): Iáczwingowie z Pruły y z Litwá/ [...] wojowáli z drugiey ftrony Rułkie páńłtwá/ álbo młzcząc fie swoich pobrátynow/ álbo z łupow. *BielKron* 354.

»z łupami, z łupem, z łupy (się) wracać (a. (z)wrocić)« (3:2:1): A Namioty y obozy ich pobrawłszy/ z wielkimi łupy/ z sławą y zwycięstwem do Ruśi lię wroćili. *StryjKron* 235, 170, 305 [2 r.], 441, 442.

»łupy wydrzeć; wydzieranie łupow; wydarty łup« = *spoliare spolia PolAnt* [szyk zmienny] (1;1;1): Izali ku wydźieraniu łupow przychodźiz/ á zebrależ wielkości tve ku rozchwytaniu bitunku ábyś lię nábrał złothá y írebrá/ ábyś pobrał dobytki y maiętności/ á iżbyś wielkie łupy wydárł? *BibRadz Ez* 38/13; *Lupieżcá/ wydarty łup/ wieldze drogich íprzędów Niešie/ którego tyśiac nie weźmie okrętów. GórnTroas* 9.

»wziąć łup(y)« [szyk zmienny] (20): Iakom ya slychathnego pawla opaczkiego nyezbył anym mv przebył raky prawey myeczem anym od nyego lupv wziął vedluk pozw *ZapWar* 1523 nr 2222, 1517 nr 2240, 1518 nr 2205, 1531 nr 2433, 1538 nr 2576, 1540 nr 2497 (15); Zacny narod Efráim zwalczył Amálechity/ Wzyął hołd zacny nád nimi y k temu łup obfity *LubPs* hh; *BibRadz Iudic* 14/19; *StryjKron* 477, 717, 772.

»łupem (się) (z)bogacić« (2): *StryjKron* 537; Pan dobrotliwy/ pan to miłosierny: Nieprzyacięłkim łupem íwóy lud wierny Hoynie bogáci *KochPs* 171.

bibl. »łupu (z)łupić, łupienie« = *praedari praedam, rapinam a. raptum rapere, spoliare spolia PolAnt* [szyk zmienny] (7:1): Oto ia dáię Newuchad-recárowi krolowi Bawelłkiemu ziemię Micraimłką/ y weźmie gmin iey/ zábierze też korzyśc iey/ y złupi łup iey *BudBib Ez* 29/19, 18/7, 12, 16, 18, 38/11[12] (8).

Wyrażenie: »wojenny albo żołnierski łup« (1): *Manubiae. Woyenny álbo żołnierski Lup/ Korziśc. Mącz* 209b.

Szeregi: »łupy a bogactwa« (2): woýłká żydowłkie przyłzedłzy ná gotowe poboifko/ nie mogły donieśc łupow á bogáctwá ich do domow íwoich. *RejPos* 46, 15.

»łup, (a, i, to jest) korzyśc; łup z korzyścią« = *spolia et praeda ac manubia Mącz* [szyk 9:2] (10:1): Nábráli tedy łupow á korzyści wiele [*Tulerunt ergo spolia multa*] *Leop* 2.Par 14/13, *Is* 10/6; *BudBib Ez* 29/19; *Mącz* 209b, 313d, 317b [2 r.], 409d; *StryjKron* 752; iuż ten okrutnik [*Turek*] [...] té łupy/ té korzyści/ náwet proporce zwycięztwá/ którélmy my we zdrowiu turkom odięli: [...] wykorzeni y wyrzuci *OrzJan* 98; *JanNKarKoch* F2. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 2 r.]

»łup(y), (a, albo, i) plon(y) (a. połon(y))« = *praeda et spolia Vulg, PolAnt; spolium et captura PolAnt* [szyk 7:4] (11): *Leop* 1.Reg 30/16; *BibRadz Num* 31/11, *Ez* 38/12; *BielSpr* 68 [2 r.]; *BudBib Is* 49/24, 25; *SkarŻyw* 560; [*Półowcy*] Rułkie páńłtwá wítawicznymi vtarczkámi naiezdzáli/ łupy y połony nieprzyacięłkim obyczáiem wyganiáiąc do íwoich namiotow. *StryjKron* 200, 135, 752. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 4 r.]

»rzecz kradziona albo łupy« (1): KToby rzecz krádzioná álbo łupy przechowywał/ [...] tąż śmiercią iáko y złodźiey ma być karány. *GroicPorz* kk2.

»łupy i (także) więźniowie; łupy z więźniami« = *spolium et captura PolAnt* [szyk 8:2] (8;2); *BibRadz* 2.Par 28/14; [*Tamerlan*] z woýłkiem íwoim wroćił íie do íwey ziemię y miásto wielkie zálóżył/ więźniami ofádzil/ y łupy ozdobił. *BielKron* 240v; *StryjKron* 270, 442 [2 r.], 502, 517, 662 (8).

»łupy a wydranina« (1): *Postes spoliis superbi, Lupy á wydráiną ochędożone. Mącz* 433d.

»łupy i wzdobycz« (1): Sigmunt też wielki Książ Litewski [...] do Lifland wciągnął/ ktore [...] burząc y plundrując/ wielkie łupy y wzdobycz do Litwy bez odporu wyprowadził. *StrykKron* 577.

W przen (34): Ochędoźnieyły ieltes y łtráfznieyły niż gory łupow [Vulg: *Illuminans tu mirabiliter a montibus aeternis*]. *BibRadz Ps* 75/5; Orac zaś, praca ciężka. coż czynić? lepśza ielt Ludzkie łprawy zawiadać: z tego łup beze krwi *CiekPotr* 64.

łup czyj [= przez kogo zdobyty] [w tym: pron poss (12), G sb (3)] (15): *LubPs* D4; (marg) Lupy czártá złego. (-) A ktoreż to były łupy iego? Ono niedowiárstwo ona niespráwiedliwość/ ono morderstwo/ cudzołóstwo/ y ine niecnotliwe łprawy łwiátá tego *RejPos* 79, 78v, 79, 79v, 115, 122v (10); [*Jezus do Lucyfera*:] Mułząc puścić wrotá twoie Otworzą łie y pokoie. W ktorych chowasz twoie łupy Zbiorę ie ia wnet do kupy. *MWilkHist* E2v; [o miłości] Cokolwiek ielt/ twóy łup ielt/ wezmi naprzód z głowy Nápoły iuz przewiedły wieniec fiiółkowy. *KochFr* 110; przydź w me wpułzmartwione Smyłły: á zápál w lody obrocone. Zdobycz piekielná/ łupy duchow łprofných *GrabowSet* X2; [*Chrystus wstępując w niebo*] Záprowadził łwe łupy z ciemney głębokości. *LatHar* 523.

łup czyj [= na kim zdobyty] [w tym: pron poss (8), ai (1), G sb (1)] (10): *OrzQuin* N4v; *RejPos* 9v, 77v; *BiałKat* 21; *CzechRozm* 178v; ná łzátaná mocarzá mocnieyły przyłzedł ktore^{go} zwiázal/ y łupy mu iego odebrał [Vulg: *domum eius diripiet Mar* 3/27, *spolia eius distribuet Luc* 11/22] *CzechEp* 150, 205 [2 r.]; *GrabowSet* T4; *KochFrag* 45.

Zwroty: »łupy (ode-, po)brać; nabrać łupow« = *spolia dirripere* Vulg [szyk zmienny] (6;1): Oni wezmá zwycyęłtwo yák zacni krolowye / Biorąc łupy z niewiernych w twoim łwiętym łłowie. *LubPs* P5; *BiałKat* 21; [gdy będziesz wierzył Bóg ci pomoże] iż ty burdy włzytki/ Snadnie zwyciężył y wdzięczne pożytki/ Náwłzem odniełiesz gdy nábieterz łupow/ S tych márných trupow. *RejZwierc* 116v; *CzechRozm* 178v; *CzechEp* 150, 205 [2 r.].

»łupy odnieść« (1): tego potrzebá/ W krótkim czásie/ by ná łwiát przyłzedł dziedzić nowy/ [...] Który ma łupy odnieść z królestwá náłzého [= piekła]/ Głowę moię podeptác máią nogi iego. *GosłCast* 15.

bibl. »rozdzielić łupy; łup w działy rozdać« = *dividere spolia* *PolAnt* [szyk zmienny] (6;1): *BibRadz Is* 53/12; Słuchay cóć Pán powieda/ iż on ielt możnieyły co zetrze tę łprofná moc iego [szatana]/ á rozdzieli miedzy łwe wierne ty włzytki łupy iego. *RejPos* 78v, 9v, 77v, 79, 79v; [Bog] Lup nieprzyácielłki/ w działy rozdał/ onym Co go we czći máią *GrabowSet* T4v.

»łup(y) zdzierać (a. wydzierać)« [szyk zmienny] (2): [czart] włtáwicznie łtał v wrot łwoich w mocney zbroi/ dzzyerájąc łup z nędznego narodu ludzkiego *RejPos* 305v; *KochFrag* 45.

Wyrażenie: »łup wdzięczny« [szyk 1:1] (2): (did) *Luciper*. (-) Małz włzák mieścá dofyć w niebie Idźże tám pánowác łobie. Day pokoy piekłu náłzemu Y łupowi nam wdzięcznemu. *MWilkHist* E2v; thy ołtátanie łłowá/ Przerzekłá tuż przed łmierciá/ nędzna białagłowá. O wdzięczne łupy: poki Bog s fortuná byli/ Ná mię nędzną niebogę ták łie nie zwałnili. *PudłDydo* B6.

a. *O ludziach: niewolnicy, jeńcy* (7): Ci [Kozacy] powinni dáć dziefięcinę z łupu trzeciego człowieká Cefáarzowi/ drugie ná łwoy pożytek Mángom przedáią *BielSpr* 53.

łup czyj [= przez kogo zdobyty] (3): Bo iż nieprzyaciel mowił w pyłznym łercu łwoim/ Iuz widzę że ten złý narod będzie łupem moim *LubPs* gg2v; *BibRadz Hab* 2/7; *PowodPr* 69.

Zwroty: »być, stać się łupem = *esse in praedam a. in rapinam PolAnt* [szyk zmienny] (5): *LubPs* gg2v; *BibRadz Hab* 2/7; *BudBib Ier* 2/14; cóż zatrzymać ma té [ludzi u Turczyńa]/ którzy indziéy nieprzyacielowi/ domá zásię łá łupem temu tyránnowi? *OrzJan* 37; Biádá tym ktorzy tworzą práwá nieflúzne [...] y gwałt vczynili ípráwie poniżonych w ludzie moim: á żeby wdowy były łupem ich/ y síroty áby wyplándrowáli. *PowodPr* 69.

»wziąć za łup [kogo]« (1): Wezmę łobie zá wdzyęczny łup ich mále dzyateczki *LubPs* hh3v.

b. *Zdobycz zwierząt drapieźnych* (11) : Iefzcze łá riby ktore łupem żywy/ á iako łup lepšzy/ tako oná ieft lepšza *FalZioł* IV 45d.

Zwroty: »łup uchwycić« (1): Będá przechodzić y lwięta riczące aby łup vchwyciły aby łobie od boga pokarmu nabywały [*catuli leonum rugientes, ut rapiant et quaerant a Deo escam sibi.*] *WróbŻołt* 103/21.

»wydrzeć łup« (1): Y zařz wydrzeřz Lwicy łup [*Nunquid capies leaenae praedam*]/ á duřę Lwiąt iey náfyćiřz? *Leop Iob* 38/39.

Wyrażenie: »łupem żyw; łupem żyć« (2;1): *SVm* [...] teř łupem żywie thełko czego łie doczeka na mieřthczu. *FalZioł* IV 43c, IV 45b; Káždy řnich noři włobie podobieńřtwo řrogie⁸⁰ łwá/ ktory łupem żyw *RejPs* 22v.

W przen (5) : Beniámin wilk drapieźny/ ráno będzie ieść łupy/ á wieczor będzie rozdzielał korzyřci [*Vulg Gen* 49/27].*BielKron* 19.

Zwroty: »łupem być« (1): Záchowamći ia owce moie/ á iuř dáley łupem nie będą/ bo ia řdzić będą miedzy owcą á owcą. *BibRadz Ez* 34/22.

»chwycić łup« (1): á ryczeć będzie [*Pan*] iáko řzczenięřhá łwie/ y będzie mrucał chwytáiąc łup řwoy [*et fremet, et tenebit praedam*] *BibRadz Is* 5/29.

»[kogo] podać łupem« (1): O błogofławyonyřz Pan ktory nas nye podał/ Łupem řrogich zębow ich y owřřem nas wyrwał/ S tákyego okrucyeńřwá *LubPs* cc4v.

»wydzierać łup« (1): Stářłem więc czeluřci nieprawemu/ á z zębow iego wydzierałem łupy [*de dentibus illius auferebam praedam*]. *Leop Iob* 29/17.

c. *O pobitych w czasie gry figurach szachowych* (1) : A oto biała [*figura królowa*] s tyłu przyřkoczyła/ Murzynkę řcięřlá/ ni łie obaczyřlá. Sáma teř w boku tuř odniořlá řřrzałę/ Nie długá miářá z zacnych łupow chwałę. *KochSz* B4v.

3. lek. *Łuszcząca się warstwa naskórka; łupież* (6) : moře oboie [*zióła*] weřpoł wárzyć křto chce á myć párchy/ á pořym ie mázác Bobkowym oleykiem/ od tego y łup řpada. *SienLek* 48v; Otręby główné/ řzukay Łup. *SienLek* Sv.

Szeregi: »łup albo otręby« (1): Łup albo otręby z głowy zřániác *SienLek* Sv.

»łup, (i, tudzieř) párchy« (3): Albo warz czarny Dźwieięřil wługu ofřym á tym łup y párchy myy *SienLek* 48v; A náypierwey o łupie: tudzieřz y o párchoch. *SienLek* 48v, 48v.

Synonimy: **1.** *drapiestwo, gwałt, krzywda, łakomstwo, łapanina, pustoszenie, rozboj, rozszarpanie, wydarek, wydzieranie; 2. korzyřć, plon, urywek, wydranina; 3. łupież, łuska, otręby, párchy.*